KOHTUJURISTI ETTEPANEK

L. A. GEELHOED

esitatud 2. juunil 2005 [1]

I. Sissejuhatus

1. Käesolev High Court of Justice, Queen's Bench Division'i (Ühendkuningriik) esitatud eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiivi 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta [2] (edaspidi „direktiiv") artikli 11 tõlgendamist.

2. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib eelkõige teada, millal võib käsitleda toodet käibele lastuna. Sellest hetkest sõltub, kas hagi on tootja vastu esitatud õigeaegselt, st direktiivi artiklis 11 sätestatud kümne aasta jooksul toote käibelelaskmise päevast. Täiendav tegur on see, et väidetava puudusega toote esimene üleandmine toimus kahe samasse kontserni kuuluva äriühingu vahel. Kas kontserni sees toimunud üleandmist saab käsitleda toote käibelelaskmisena?

3. Lisaks tundub, et esimene hagi esitati kümneaastase tähtaja jooksul, kuid vale isiku, nimelt toote tarnija (esimese kohtuasja kostja) vastu, arvates ekslikult, et tarnija oli tootja. Niisiis näib, et hilisem hagi tegeliku tootja (teise kohtuasja kostja) vastu esitati just enne või vahetult pärast tähtaja möödumist. Seega on järgmine küsimus selles, kas sellises olukorras on lubatud käsitleda esimese kohtuasja kostja vastu esitatud hagi tootja (teise kohtuasja kostja, keda mõeldi kostjana esimeses kohtuasjas) vastu esitatud hagina või kas siseriiklik kohus võib asendada esimese kostja teisega, kui teine hagi tootja vastu esitati pärast tähtaja möödumist.

1 — Algkeel: inglise.

2 — —EÜT L 219, lk 29; ELT eriväljaanne 15/01, lk 257.

II. Õiguslik raamistik

4. Direktiivi artikkel 1 sätestab, et „[t]ootja vastutab kahju eest, mille põhjustab tema toote puudus".

5. Direktiivi artikkel 7 sätestab:

„Tootja ei ole vastavalt käesolevale direktiivile vastutav, kui ta tõestab, et:

a. ta ei lasknud toodet käibele;

[...]"

6. Direktiivi artikkel 11 sätestab:

„Liikmesriigid sätestavad oma õigusaktides, et kui kahjukannataja [mõiste „kahjukannataja" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „kannatanu"] ei ole vahepeal tootja vastu kohtuasja algatanud, kehtivad käesoleva direktiivi alusel kannatanule antud õigused 10 aastat alates päevast, mil tootja lasi käibele kahju põhjustanud toote."

7. Euroopa Kohus leidis Veedfaldi kohtuasjas,[3] et direktiivi artikli 7 punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et puudusega toode on käibele lastud siis, kui seda kasutati seoses konkreetse raviteenuse osutamisega, mis seisnes inimorgani ettevalmistamises siirdamiseks, ja kui organile põhjustatud kahju tuleneb kõnealusest ettevalmistamisest.

8. Direktiiv võeti Ühendkuningriigi õigusesse üle 1. märtsil 1988 jõustunud 1987. aasta tarbijakaitse seaduse (Consumer Protection Act 1987) esimese osaga. Nimetatud seaduse neljas jagu on sõnastatud järgmiselt:

„1) Käesoleva osa alusel toote puuduse tõttu algatatud tsiviilmenetluses vabaneb kostja vastutusest, kui ta tõendab, et

[...]

3 — 10. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-203/99: Henning Veedfald *vs.* Århus Amtskommune (EKL 2001, lk I-3569).

b) asjaomane isik ei ole toodet kunagi teisele isikule tarninud; või

[...]

d) tootel ei olnud asjaomasel ajahetkel kõnealust puudust;

[...]"

9. Muu hulgas lisati 1987. aasta tarbijakaitse seadusega 1980. aasta aegumise seadusse (Limitation Act 1980) jagu 11 A, mille punkt 3 sätestab:

„Hagi, millele kohaldatakse käesolevat jagu, ei saa esitada kümneaastase aegumistähtaja möödumisel alates asjaomasest ajahetkest [...]; käesolevast alapunktist tulenevalt lõpeb hagi esitamise õigus eespool sätestatud kümneaastase tähtaja möödumisel ning seda olenemata asjaolust, kas nimetatud hagi esitamise õigus on tekkinud või käesoleva seaduse järgmistes sätetes ette nähtud tähtajad kulgema hakanud."

III. Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

10. Declan O'Byrne'i, kes on hageja põhikohtuasjas, vaktsineeriti väikelapsena 3. novembril 1992 *Haemophilus*'e vaktsiiniga MacDonald Road Medical Centre'i arstikabinetis.

11. Vaktsineerimise järel sai hageja raske ajukahjustuse. Ta väidab, et tema kahjustuse põhjustas vaktsiin, mis oli puudusega.

12. Vaktsiini tootja oli Prantsuse äriühing Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA, millest pärast nime muutmist sai Aventis Pasteur SA (edaspidi „APSA").

13. Inglise äriühing Mérieux UK Limited oli APSA 100-protsendilise osalusega tütarettevõtja ning tegutses APSA toodete edasimüüjana Ühendkuningriigis. Mérieux UK Limited on hilisema nime muutmise järel Aventis Pasteur MSD (edaspidi „APMSD").

14. 18. septembril 1992 saatis APSA partii vaktsiine, mille hulgas oli ka kannatanule manustatud vaktsiin, APMSD-le, kes sai saadetise kätte 22. septembril 1992. APSA saatis tarne kohta APMSD-le arve, mille APMSD tasus nõuetekohaselt.

15. Näib, et täpselt teadmata ajal enne või pärast 7. oktoobrit 1992 müüs APMSD osa vaktsiinide partiist Ühendkuningriigi tervishoiuministeeriumile ja tarnis selle otse ministeeriumi poolt määratud haiglale. Haigla andis vaktsiinid omakorda asjaomasele arstikabinetile, kus hagejat 3. novembril 1992 vaktsineeriti.

16. 2. novembril 2000 esitas hageja APMSD vastu kahju hüvitamise hagi, väites, et nimetatud äriühing oli toote valmistaja.

17. 7. oktoobril 2002 esitati teine hagi APSA vastu. Hageja esindajad väitsid siseriiklikus kohtus, et alles 2002. aasta suvel selgus esimest korda, et toote valmistaja ei olnud APMSD, vaid APSA.

18. Kõnealuste menetluste käigus väidab APSA, et kuna ta viis toote turule 18. septembril 1992 partii tarnimisega oma tütarettevõtjale, kes sai selle kätte 22. septembril 1992, esitati 7. oktoobri 2002. aasta hagi pärast hagi esitamise kümneaastase tähtaja möödumist toote käibelelaskmisest, mis on sätestatud 1987. aasta tarbijakaitse seaduse 11 A jao punktis 3, mis kujutab endast direktiivi artikli 11 ülevõtmist siseriiklikusse õigusesse. Hagi on seetõttu aegunud.

19. Hageja väidab siiski, et toode lasti käibele alles siis, kui APMSD tarnis selle tervishoiuministeeriumi poolt määratud haiglale, ja see toimus alles pärast 7. oktoobrit 1992, st vähem kui kümme aastat enne teise hagi esitamist. Seetõttu ei ole hagi aegunud.

20. 10. märtsil 2003 taotles hageja siseriiklikult kohtult esimeses, 2000. aastal esitatud hagis APSA asendamist õiguslikel põhjustel APMSD-ga.

Eelotsuse küsimused

21. High Court of Justice, Queen's Bench Division otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kui Prantsuse tootja tarnib toote vastavalt müügilepingule oma 100-protsendilise osalusega Inglise tütarettevõtjale ning see Inglise äriühing tarnib selle järgmisele üksusele, kas siis tuleb nõukogu direktiivi artiklit 11 tõlgendada selliselt, et toode on käibele lastud:

a) Prantsuse äriühingust väljasaatmise hetkel või

b) Inglise äriühingusse jõudmise hetkel või

c) Inglise äriühingust väljasaatmise hetkel või

d) hetkel, mil järgmine üksus, kellele toode saadeti, saab selle Inglise äriühingult kätte?

2. Kui nõukogu direktiivi alusel hagejale antud õigustest tulenevalt on seoses väidetavalt puudusega tootega esitatud hagi äriühingu A vastu, pidades teda ekslikult toote valmistajaks, kuid tegelikult ei olnud selle toote valmistaja A, vaid äriühing B, kas siis võib liikmesriik oma õigusaktidega anda siseriiklikele kohtutele kaalutlusõiguse käsitleda kõnealust hagi *„tootja vastu algatatud kohtuasjana"* nõukogu direktiivi artikli 11 tähenduses?

3. Kas nõukogu direktiivi artikli 11 korrektse tõlgenduse kohaselt on liikmesriigil lubatud anda siseriiklikele kohtutele kaalutlusõigus lubamaks asendada eespool teises küsimuses kirjeldatud hagi („asjaomane menetlus") korral kostja A äriühinguga B, kui:

a) artiklis 11 sätestatud kümneaastane tähtaeg on möödunud;

b) asjaomane menetlus A suhtes algatati enne kümneaastase tähtaja möödumist, ja

c) enne kümneaastase tähtaja möödumist ei ole B suhtes algatatud ühtegi menetlust seoses hagejale väidetava kahju põhjustanud tootega?"

IV. Hinnang

22. Esimeses küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi artiklis 11 sisalduvat mõistet „käibele laskma". Ta esitab neli võimalikku kuupäeva, millest kaks esimest on seotud kontsernisiseste tehingute ja kaks viimast turustusahela hilisemas etapis toimunud tehingutega.

23. Tootja vastutus lõpeb kümne aasta möödudes toote käibelelaskmise päevast. Mõiste „käibele laskma" on seetõttu oluline, et määrata täpselt kindlaks, millal tootja süüst sõltumatu vastutus lõpeb. Seda mõistet kasutatakse mitte ainult artiklis 11, vaid ka artiklites 6, 7 ja 17. [4]

24. Kõnealuse väljendi olulisusele vaatamata ei ole seda direktiivis määratletud. Direktiivi koostamise ajal ei peetud väljendi „käibele laskma" määratlemist vajalikuks, kuna „seda peeti sõnade tavapärases tähenduses iseenesestmõistetavaks", nagu võib lugeda komisjoni seletuskirjast. Seletuskirja kohaselt käsitletakse toodet tavaliselt käibele lastuna siis, kui see hakkab liikuma piki turustusahelat. [5] Teine kõnealuse mõiste määratlemata jätmise põhjus võis olla selles, et 27. jaanuaril 1977 võeti vastu Euroopa konventsioon tootevastutuse kohta seoses surmajuhtumite ja tervisekahjustusega (edaspidi „1977. aasta konventsioon"). [6] 1977. aasta konventsiooni ülesehitus on peaaegu sama nagu direktiivi oma. Konventsiooni artikli 2 punkti d kohaselt on toode käibele lastud siis, kui tootja on selle üle andnud teisele isikule.

4 — Direktiivi artikli 6 lõike 1 punkti c sõnastuse kohaselt „[t]oode on puudusega, kui ta ei taga isikule õigustatult oodatud ohutust, võttes arvesse kõiki asjaolusid, kaasa arvatud toote käibelelaskmise aeg".
Direktiivi artiklis 7 on sätestatud, et tootja ei ole vastavalt käesolevale direktiivile vastutav, kui ta tõestab, et:
a) ta ei lasknud toodet käibele; või
b) asjaolusid arvesse võttes on tõenäoline, et tema poolt käibele lastud tootel ei olnud käibelelaskmise ajal kahju põhjustanud puudust või see puudus tekkis hiljem; [...]
e) toote käibelelaskmise ajal ei võimaldanud teaduslike ja tehniliste teadmiste tase puuduse olemasolu avastada; või [...]
Direktiivi artikli 17 kohaselt ei kohaldata käesolevat direktiivi toodetele, mis on käibele lastud enne direktiivi täitmiseks vastu võetud siseriiklike õigusnormide jõustumise kuupäeva.

5 — [1976] II E.C. Bull. Supp. L11/15.

6 — http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/091.htm.

25. Käesolev kohtuasi tõendab, et mõiste „käibele laskma" eeldab vastupidiselt komisjoni seletuskirjas väidetule kümneaastase tähtaja algusmomendi määratlemist. Euroopa Kohtul ei ole veel olnud vajadust määratleda väljendit „käibele laskma". Veedfaldi kohtuasjas seda kaaluti,[7] kuid see toimus seoses direktiivi artikli 7 punktiga a, kohtuasja asjaolud olid spetsiifilised ja Euroopa Kohus ei pidanud andma mõistele üldist määratlust.

26. Veedfaldi kohtuasjas väitis kostja, et ta ei olnud toodet kunagi käibele lasknud. Kostja tootis sellist puudusega vedelikku, mis oli mõeldud neeru loputamiseks enne selle siirdamist. Kõnealune vedelik valmistati haiglas A ja seda kasutati haiglas B ning kostja oli mõlema haigla omanik. Kostja argumendi kohaselt kasutati toodet teenuse osutamiseks (mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse), mitte seoses müügitehinguga. Kostja sõnul ei olnud toode sellisel juhul kunagi väljunud toote valmistanud haigla apteegi ja seda kasutanud haigla kontrolli alt ning seega ei ole toodet kunagi käibele lastud direktiivi artikli 7 punkti a tähenduses.

7 — Viidatud 3. joonealuses märkuses.

27. Euroopa Kohus ei nõustunud selle väitega. Euroopa Kohus leidis, et „sellised asjaolud ei ole otsustavad, kui — nagu käesolevas asjas — toote kasutamist iseloomustab asjaolu, et isik, kellele toode on mõeldud, peab ise kõnealuse kontrolli mõjusfääri minema" (otsuse punkt 17), ja vastas sellega seoses esitatud küsimusele, et „[...] artikli 7 punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et puudusega toode on käibele lastud siis, kui seda kasutati seoses konkreetse raviteenuse osutamisega, mis seisnes inimorgani ettevalmistamises siirdamiseks, ja kui organile põhjustatud kahju tuleneb kõnealusest ettevalmistamisest".

28. Käesolevas asjas ei ole küsimus selles, *kas* toode on käibele lastud, vaid selles, *millal* see käibele lasti. Küsimus selle kohta, milline „tegevus" on määrav, on oluline kümneaastase vastutusaja alguse ja seega selle lõppkuupäeva seisukohast.

29. Enne kõnealuse küsimuse käsitlemist meenutan, et direktiiv on suunatud tasakaalu loomisele tarbijate ja tootjate huvide vahel. Seda tasakaalu tuleks väljendi „käibele laskma" tõlgendamisel arvestada. Ühest küljest on direktiivi eesmärk kaitsta tarbijat, sätestades tootja süüst sõltumatu vastutuse juhul, kui kahju põhjuseks on tema toote puudus. Teisest küljest on tootja vastutus ajaliselt piiratud ja lõpeb kümne aasta

möödudes toote käibelelaskmise kuupäevast. Seega on artikkel 11 koostatud tootjate huve arvestades. Tähtaega on põhjendatud peamiselt sellega, et süüst sõltumatu vastutus on tootja jaoks suurem koorem kui tavapärane lepinguline või lepinguväline vastutus. Süüst sõltumatu vastutuse ajalist piiramist peeti vajalikuks, et mitte takistada tehnoloogilisi uuendusi ja anda võimalus vastutus kindlustada.

30. Teiseks, nagu juba märkisin, esineb väljend „käibele laskma" direktiivis mitu korda. On selge, et sellel peaks olema ühesugune tähendus, olenemata kohast, kus see direktiivis esineb.

31. Millisel hetkel lastakse toode käibele?

32. Sellel teemal on väljendatud mitmesuguseid seisukohti. Hageja, Itaalia valitsus ja komisjon leiavad, et toode lastakse käibele siis, kui tootja kaotab kontrolli asjaomase toote üle või toode antakse üle isikule, kelle üle ei ole tootjal mingit kontrolli. Oluline on toote jõudmine turustusahelasse selle üleandmisega kolmandale isikule (antud juhul haigla, millele APSMD vaktsiini tarnis).

33. APSA ja APMSD on teistsugusel arvamusel. Nad väidavad, et määrava tähtsusega on hetk, mil toode saadetakse selle tootmiskohast välja, ning et tütarettevõtjast ostja isik ei ole oluline.

34. Ilmselt tuleks see hetk, mil algab süüst sõltumatu vastutus, määratleda võimalikult selgelt ja objektiivselt. See ei tohi olla liiga vara (tootmisprotsess võib veel kesta) ega liiga hilja (toode võib olla kuskil turustusahelas).

35. Direktiivi sõnastusega oleks vastuolus, kui pidada asjaomase kümneaastase tähtaja alguseks hetke, mil jaemüüja paneb toote müüki, kuna direktiivi artiklis 11 viidatakse selgelt tootjale.

36. Kui toodet käsitletaks käibele lastuna siis, kui tootja annab selle mis tahes tegeliku tarnetoimingu kaudu üle toote vastuvõtvale üksusele, oleks see liiga vara. Selliste olukordade hulka kuuluks ka toote tarnimine tooteid katsetavatele asutustele. See oleks vastuolus 1977. aasta konventsiooni ja direktiivi seletuskirjadega, millest ilmneb selgelt, et toote käibelelaskmise kontseptsiooni puhul ei peeta silmas selliseid asutusi: toote kvaliteedikontroll ei ole lõppenud ja toode ei ole valmis üleandmiseks võimalikele klientidele ja seega võimalikele kannatanutele.

37. Toote suunamine turustusahelasse toimub tavaliselt samal ajal selle käibelelaskmisega. See ei ole siiski alati nii, nagu teame Veedfaldi kohtuasjast. Kõnealuses asjas ei olnud mingit turustusahelat olemas, kuid vaatamata sellele oli toode teatud hetkel käibele lastud. Sobivaim lähenemisviis on siduda määratlus kontrolli kaotamisega. Kõnealuse lähenemisviisi kohaselt kaotab tootja vabatahtlikult kontrolli toote üle, kui annab selle äritehinguga üle eraldiseisvale üksusele.

38. Senini on kõik menetlusse astunud isikud kõnealuse lähenemisviisiga nõus, arvamused lahknevad kontsernisiseste tehingute osas.

39. Hageja, komisjon ja Itaalia valitsus leiavad, et kuni toode on kontserni sees, on tootjal toote üle kontroll.

40. Põhikohtuasja kostjad leiavad siiski, et ei ole oluline, kas toode on tarnitud tootja 100-protsendilise osalusega tütarettevõtjale, tootjaga muul viisil seotud äriühingule või sõltumatule kolmandale isikule. Nende arvates on ainus küsimus see, kas tootja on vabatahtlikult loobunud kontrollist toote üle. Nad väidavad, et käesoleval juhul oli tootmisprotsess lõppenud ja toode väljus APSA kontrolli alt siis, kui APSA saatis selle APMSD-le. Kui toode oli müüdud ja saadetud APMSD-le, ei olnud APSA-l enam võimalik toodet tagasi kutsumata seda parandada või muuta. Seega ei tuleks nende arvates kontsernisisestele tehingutele mingeid erikriteeriume kohaldada.

41. Nad lisavad, et kontrolli toote üle ei tohiks segi ajada kontrolliga äriühingu üle. Need on erinevad kontseptsioonid. Esimene on seotud valdusega õiguslikus tähenduses ja

teine hääleõigusega. Nad rõhutavad, et kuigi tütarettevõtja kuulub samasse kontserni kui emaettevõtja, on ta emaettevõtjast eraldiseisev juriidiline isik omaenda õiguste ja kohustustega.

42. Meenutan, et — nagu eespool märgitud — direktiivi artikkel 11 on koostatud peamiselt tootjate huve arvestades. Tarbijatel on siiski samuti oma huvi, nimelt see, et tootja ei saaks oma sisemise organisatsiooni abil muuta vastutusperioodi pikkust. Ma ei nõustu seetõttu väitega, mille kohaselt tuleks kontsernisisest tehingut käsitleda lihtsalt samamoodi nagu tehingut kolmanda isikuga.

43. Esiteks on selge, et lähtepunktiks peaks olema kontroll toote üle või toote üle kontrolli loovutamine.

44. Teiseks on oluline mitte unustada majanduslikku tegelikkust. On olemas väga palju eri viise, kuidas äriühingud võivad korraldada oma tootmist, müüki ja turustamist. Seda eriti juhul, kui äriühingu organisatsioon ulatub mitme liikmesriigi territooriumile. Sellises olukorras on mitmekesisus isegi suurem.

45. Samu või võrreldavaid tegevusi võib korraldada erinevalt, sõltuvalt näiteks eri organisatsioonitüüpide maksualastest või muudest õiguslikest tagajärgedest. Kui mõned äriühingud turustavad oma toodet filiaalide kaudu, teevad teised seda tütarettevõtjate kaudu ja mõnikord tarnib tootja toote otse kolmandatele isikutele. Kasutatakse ka erinevate meetodite kombinatsioone.

46. Kolmandaks, mida rohkem on erinevaid organisatsioone, seda suurem on vajadus selge kriteeriumi järele, et määratleda toote käibelelaskmise hetk. See hetk langeb kokku kontrolli loovutamisega ehk hetkega, mil toode antakse esimest korda üle väljaspool kontserni asuvale isikule või äriühingule, st sõltumatule kolmandale isikule. Vastasel juhul sõltuks vastutusperioodi algusmoment sellest, kas tootja kasutas turustamiseks tütarettevõtjat või filiaali, samas kui kontrolli küsimus on mõlemal juhul sama. Direktiivi kohaldamise seisukohast ei ole oluline, millise organisatsiooni õigusliku vormi tootja on valinud.

47. Seetõttu võib seni, kuni toodet ei ole üle antud isikule, kes ei kuulu kontserni kontrolli alla, oletada, et toode on veel selle kontserni kontrolli all, millesse tegelik tootja kuulub.

48. Tõepoolest, nagu märkis komisjon, võib kontsernisisese esimese üleandmise kuupäeva käsitlemine vastutusperioodi algusmomendina olla liiga varajane, kuna on väga tõenäoline, et võimalus, et toode võib puutuda kokku väljaspool kontserni asuvate isikutega, on enamikul juhtudel väike, kuni toode lahkub kontserni liikme kontrolli alt. Kui käsitleda kontsernisisest esimest üleandmist toote käibelelaskmisena, võiks see lihtsalt lühendada süüst sõltumatu vastutuse tähtaega. See on nii näiteks juhul, kui tütarettevõtja või mõni muu tootjale kuuluv tootmisettevõte hoiaks toodet kasutamata seda paar aastat enda käes ja seejärel müüks või annaks selle üürile kontsernivälisele isikule.

49. Seni kuni toode püsib kontsernis, võib tootja veel tagada, et toode ei satu võimalike kannatanute kätte. See tähendab, et tema süüst sõltumatu vastutuse periood ei ole veel alanud. Ta võib olla vastutav muu süsteemi, kuid mitte direktiivi kohaselt.

50. Lisaks ei pruugi kõrvalseisjad teada, millal tootja andis toote esimest korda üle tütarettevõtjale. Mitme kontsernisisese tehingu korral võib olla üsna keeruline kindlaks teha, kus ja millal toimus esimene üleandmine. Nii kannatanu kui teised huvitatud isikud (ükskõik milline tarnija direktiivi artikli 3 lõike 3 tähenduses) vajavad selget lähtepunkti, et teha kindlaks toote käibelelaskmise hetk. Kontsernisisesed suhted on sageli liiga läbipaistmatud, et olla selles suhtes kasulikud.

51. Analoogiliselt tahaksin märkida, et mind ei veena väide, mille kohaselt on tütarettevõtja emaettevõtjast õiguslikult eraldiseisev (ja seega tähendaks sama kontserni sees toimuv üleandmine ühelt juriidiliselt isikult teisele toote käibelelaskmist). Eri juriidiliste isikute kasutamine on mitmel põhjusel üldine praktika. Lisaks võib — nagu see

toimub näiteks konkurentsiõiguse valdkonnas – õiguslikult eraldiseisvaid isikuid EÜ artiklit 81 kohaldades käsitleda ühtse üksusena.[8] Seda seetõttu, et nad on omavahel majanduslikult tugevalt seotud. See tähendab, et nendevahelisi tehinguid tuleb käsitleda kui ülesannete ja rollide sisemist jaotamist kõnealuse majandusliku üksuse sees. Seetõttu ei kuulu kontserni liikmete vahel sõlmitud lepingud kõnealuse artikli kohaldamisalasse. Samamoodi ei saa nõustuda, et toode on käibele lastud siis, kui see on üle antud emaettevõtja ühele turustusüksusele, olgu selleks kas filiaal või tütarettevõtja. Asjaolu, et turustusüksusele on esitatud arve, ei ole määrava tähtsusega, kuna sisehindade kasutamine on kontsernisisestes suhetes tavaline.

52. Seega peaks süüst sõltumatu vastutuse periood algama hetkel, mil tootja loobub vabatahtlikult kontrollist toote üle, andes selle ärilistel põhjustel üle isikule, kes ei ole seotud selle kontserniga, millesse tootja kuulub.

8 — Vt nt 25. novembri 1971. aasta otsus kohtuasjas 22/71: Béguelin Import (EKL 1971, lk 949).

Teine ja kolmas küsimus

53. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib teises küsimuses, kas direktiivi artikkel 11 lubab selle liikmesriigi õigusaktidel, mille kohtusse hageja on pöördunud, käsitleda äriühingu A vastu esitatud hagi *„tootja vastu algatatud kohtuasjana"*, kui A vastu esitati hagi, pidades A-d ekslikult tootjaks, ja tegelik tootja oli teine äriühing, äriühing B. Kolmas küsimus puudutab asendamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas on lubatud asendada A (tegelik kostja) B-ga (tootja), kui B vastu esitati hagi pärast direktiivi artiklis 11 sätestatud kümneaastase tähtaja möödumist.

54. Neid küsimusi käsitledes pean APMSD-d silmas A-na ja APSA-t B-na. Samuti jätan tähelepanuta asjaolu, et eelotsusetaotluses esitatud teave on puudulik. Näiteks on ebaselge, miks kulus hagejal tükk aega (novembrist 2000 oktoobrini 2002) hagiavalduse esitamiseks APSA vastu. Samuti ei ole selge, kuidas reageeris APMSD, kui ta sai teada hagi esitamisest, ning kas ja millal

teatas kõnealune äriühing hagejale tegeliku tootja andmed. See on faktiline asjaolu, mille peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus.

55. Sissejuhatava märkusena meenutan, et direktiivi artikkel 11 viitab tootjale. Direktiivi artiklis 3 on määratletud, keda võib pidada tootjaks: tegelik valmistaja ja iga isik, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana.

56. Järgmiseks mainin, et kannatanu võib esitada hagi ka toote tarnija vastu, kui tootjat ei ole võimalik kindlaks teha ja kui tarnija ei tee kannatanule mõistliku aja jooksul teatavaks tootja või talle toote tarninud isiku andmeid. Sellisel juhul käsitletakse vastavalt direktiivi artikli 3 lõikele 3 tootjana tarnijat.

57. Nagu ütlesin, on direktiivi artikli 11 eesmärk määrata kindlaks selge lõppkuupäev, pärast mida tootja süüst sõltumatu vastutus lõpeb, kui tema vastu ei ole esitatud hagi enne kõnealust kuupäeva.

58. On selge, et kui kannatanu on ekslikult esitanud hagi isiku vastu, kes ei ole tootja artikli 3 tähenduses, siis kümneaastase tähtaja kulgemine ei katke. Vea tagajärjel võib ka kümneaastane tähtaeg vahepeal möödunud olla, kuna direktiiv ei luba siseriiklikel kohtutel ega siseriiklikel õiguskordadel eirata tähtaega juhul, kui hagi esitati enne tähtaja möödumist teise äriühingu, mitte tootja vastu, kuna see kahjustaks direktiiviga loodud tasakaalu kasutajate ja tootjate vastavate huvide vahel.

59. Seda arvestades kaalun teist ja kolmandat küsimust põhikohtuasja faktilist olukorda silmas pidades.

60. On tõsi, et käesolevas asjas kuuluvad tootja ja tarnija samasse kontserni. Nagu teame vastusest esimesele küsimusele, ei ole APMSD sõltumatu kolmandast isikust tarnija ega ka tegelik tootja. Ta on siiski juriidiline isik, kes toote esimest korda

käibele lasi, andes selle üle kontsernivälisele isikule. Direktiivi artikli 3 lõike 3 kohaselt võiks hagi esitada APMSD kui tarnija vastu.

61. Sellises olukorras, mida iseloomustab asjaolu, et väidetavalt puudusega toote lasi käibele äriühing, mis kuulub samasse kontserni kui selle tootnud äriühing, on väga tõenäoline, et kahju kannatanud huvitatud isik võib tegelikus tootjas eksida.

62. Kui tarnija vastu on esitatud hagi, pidades teda ekslikult tootjaks, peaks ta viivitamata teatama hagejale tootja andmed, eriti juhul, kui tarnija on tootja tütarettevõtja, nagu käesolevas asjas. Kui tarnija seda ei tee, tuleks/võiks teda analoogselt direktiivi artikli 3 lõikega 3 käsitleda tootjana.

63. Nagu eespool märkisin, kui kannatanu ei tea tootja andmeid, võib ta esitada hagi tarnija vastu, kes peab vastutusest vabanemiseks teatama, kes on tootja. Sama kehtib ka juhul, kui tarnijat peeti ekslikult tootjaks. Järgides direktiivi artikli 3 lõike 3 loogikat, kaasneb tõepoolest sellega, kui tarnija eitab, et ta on tootja, kohustus teatada hagejale tootja andmed, kui tarnija teab, kes tootja on, mis käesolevas asjas tundub olevat väga tõenäoline.

64. On vastuvõetamatu, kui kannatanu hagi jäetakse rahuldamata põhjusel, et aegumistähtaeg on möödunud, mis võib juhtuda, kui tarnija, kelle vastu on ekslikult esitatud hagi kui tootja vastu, ei tee mõistliku aja jooksul teatavaks talle teada oleva tootja andmeid.

65. Seetõttu leian, et direktiiviga ja eelkõige selle artikli 3 lõikega 3 ja artikliga 11 ei ole vastuolus lubada kohtul, kuhu hageja on esitanud hagiavalduse tarnija vastu, käsitleda sellist hagi „tootja vastu algatatud kohtuasjana", kui tarnija teadis, kes on tootja, ning oleks võinud seda teatada hagejale õigeaegselt, et hageja oleks saanud esitada hagi tootja vastu artiklis 11 sätestatud kümneaastase tähtaja jooksul.

66. Võttes arvesse teisele küsimusele välja pakutud vastust, puudub vajadus vastata kolmandale küsimusele.

V. Ettepanek

67. Lähtudes eeltoodust, teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata High Court of Justice, Queen's Bench Division'i eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiivi 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta artiklit 11 tuleb tõlgendada selliselt, et toode on käibele lastud hetkel, mil isik või äriühing, kelle üle on tootjal tegelik kontroll, on selle üle andnud isikule või äriühingule, kelle üle tootjal ei ole sellist kontrolli.

Kui direktiivi 85/374/EMÜ alusel hagejale antud õigustest tulenevalt on seoses väidetavalt puudusega tootega esitatud hagi tarnija vastu direktiivi artiklis 11 sätestatud kümneaastase tähtaja jooksul, pidades tarnijat ekslikult tootjaks, kui tegelikult oli tootja teine sellesse kontserni, millesse kuuluvad nii tarnija kui tootja, kuuluv äriühing, lubavad direktiivi 85/374/EMÜ sätted ja eelkõige artikli 3 lõige 3 ja artikkel 11 kohtul, kellele hagi on esitatud, käsitleda kõnealust hagi tootja vastu algatatud kohtuasjana artikli 11 tähenduses, kui tarnija teadis tootja andmeid ja tal oli võimalik need hagejale mõistliku aja jooksul ning igal juhul enne kõnealuse kümneaastase tähtaja möödumist teatavaks teha.